

24.11.2010

Nuoret Lakimiehet ry, Unga Jurister rf
PL 1211
00101 Helsinki

Oikeusministeriö
Oikeushallinto-osasto
PL 25
00023 Valtioneuvosto

LAUSUNTO

Tuomioistuinharjoittelun kehittäminen (Oikeusministeriö, Mietintöjä ja lausuntoja 76/2010)

Lausuntonaan oikeusministeriön työryhmämietintöön Tuomioistuinharjoittelun kehittäminen Nuoret Lakimiehet ry (jäljempänä Nuoret Lakimiehet) esittää seuraavaa:

Tuomioistuinharjoittelijoiden toimivaltuuksien aikaistaminen, osittainen laajentaminen ja toimivaltaa koskevien säännösten selkeyttäminen

Tuomioistuinharjoittelijan toimivaltuuksiin esitetyt aikaistukset ja laajennukset ovat Nuorten Lakimiesten mielestä erittäin tervetulleita uudistuksia. Kuten Nuoret Lakimiehet jo aikaisemmin Tuomioistuinharjoittelun kehittämistyöryhmän mietintöön Tuomioistuinharjoittelu (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2009:5) antamassaan lausunnossaan on todennut, tulee harjoittelijan tehtävien painottua sellaisiin juridisiin tehtäviin, jotka ovat riittävän haastavia ja mahdollistavat itsenäisen ratkaisutoiminnan ja oikeudellisen ratkaisun perustelemistaitojen harjaantumisen. Harjoittelun luonteen vuoksi harjoittelijalle on tarkoituksetonta antaa käsiteltäväksi sellaisia rutiiniasioita, joita kansliahenkilökunta voi ratkaista.

Notaarien käsittelemät asiaryhmät ovat vaihdelleet käräjäoikeuksittain huomattavasti auskultointipaikan koosta ja notaarien tehtävien järjestämisestä johtuen. Erot ovat johtaneet siihen, että eri käräjäoikeuksissa auskultoineilla on ollut huomattavan suuret erot tehtävissä, joilla he ovat voineet ammattitaitoaan kehittää. Nuorten Lakimiesten mielestä on erittäin kannatettavaa, että käräjänotaarin toimivalta määräytyisi jatkossa suurelta osin suoraan lain nojalla ja laamannin määräys olisi tarpeen ainoastaan yksittäisten asioiden kohdalla. Tämä lisää huomattavasti tasa-arvoa auskultanttien kesken, kun työtehtävien laatu ei olisi enää riippuvainen harjoittelupaikasta.

Harjoittelun laajentaminen hovi- ja hallinto-oikeuksiin

Harjoittelun laajentaminen hovi- ja hallinto-oikeuksiin avaa Nuorten Lakimiesten mielestä

uudenlaisia mahdollisuuksia saada kokemusta erilaisista työtehtävistä tuomioistuinlaitoksessa sekä erilaisista prosesseista; yleisen tuomioistuimen menettelystä käräjäoikeudessa ja hallintoprosessista hallinto-oikeudessa tai vaihtoehtoisesti muutoksenhakuprosessista hovioikeudessa. Esimerkiksi vero-, kunnallis- tai maankäyttö- ja rakennuskysymysten parissa jo työskenteleville lakimiehille hallintoprosessin mukaan ottaminen saattaa tehdä auskultoinnista kiinnostavampaa ja mielekkäämpää.

Koska lisärahoitusta tavoiteltuun uuteen järjestelmään ei ole ollut käytettävissä, merkitsee uudistus vuosittain vain muutaman tällaisen harjoittelijan ottamista niillä paikkakunnilla, joissa on sekä käräjäoikeus että hovi- tai hallinto-oikeus. Nuorten Lakimiesten mielestä toivotun uudistuksen käytännön toteutuminen olisi kuitenkin tullut jollain tavalla taata siten, että harjoittelupaikkoja löytyisi riittävästi myös jatkossa sellaisille hakijoille, jotka haluavat suorittaa osan harjoittelustaan hovi- tai hallinto-oikeudessa.

Valintamenettelyn ja valintaperusteiden yhdenmukaistaminen

Yhtenäinen hakumenettely ja ainoastaan yhden valtakunnallisen hakulomakkeen täyttäminen ovat perusteltuja uudistuksia. Valintamenettelyn muuttaminen valtakunnalliseksi ja keskitetyksi parantaa hakijoiden oikeusturvaa, kun valintakriteerit ovat pääosin yhteneväisiä koko maassa.

Nuoret Lakimiehet haluaa kuitenkin nostaa esille jo aikaisemminkin ongelmalliseksi koetun valintamenettelyn, sillä esityksessä ei edelleenkään määritellä selkeästi niitä perusteita, joilla harjoittelijavalinta suoritetaan. Myös haettavien paikkojen määrän rajaaminen herättää ihmetystä. Miksi valittavissa voisi olla ainoastaan kolme vaihtoehtoista harjoittelulinjaa, jos tuomioistuinharjoittelija olisi valmis lähtemään auskultoimaan minne päin Suomea tahansa ja niin sanotut väärät paikkavalinnat voisivat estää koko auskultoinnin suorittamisen tai ainakin lykätä sen aloittamista?

Käräjänotaareiden virkamiesoikeudellisen aseman parantaminen

Notaareiden työajan, vuosiloman, sairauspoissaolojen ja ylityökorvausten sekä varatuomarin arvonimen myöntämisperusteiden osalta on esiintynyt huomattavia ongelmia sekä vaihtelevia käytäntöjä tuomioistuimittain. Nuorten Lakimiesten mielestä on erittäin kannatettavaa, että tuomioistuinharjoittelua suorittavat käräjänotaarit nimitetään jatkossa virkasuhteeseen määrääjäksi. Käräjänotaari on siten päätoimisessa virkasuhteessa valtioon, ja tältä osin valtion virkamiestä koskevien säännösten alainen ja esimerkiksi oikeutettu normaaliin vuosilomaan, sairauslomaan ja perhevapaisiin.

Erittäin merkittävä parannus harjoittelu-ehdotoihin on myös se, että harjoittelijalle voitaisiin perustellusta syystä esimerkiksi sairauden vuoksi myöntää lupa keskeyttää harjoittelu ja taata sen jatkaminen myöhemmin samassa paikassa. Nuorten Lakimiesten mielestä on ehdottoman tärkeää, että myös erityisesti perhevapaat hyväksytään tällaisiksi keskeyttämisperusteiksi, ja harjoittelijoille turvattaisiin mahdollisuus suorittaa auskultointi loppuun tällaisen vapaan jälkeen. Monet nuoret lakimiehet ovat joutuneet tekemään uransa ja perheensä kustannuksella vaikeitakin valintoja tuomioistuinharjoittelun ehdottoman yhtäjaksoisen keston vuoksi, mikä ei voine olla järjestelmän perimmäinen tarkoitus.

Koulutuksellisuuden lisääminen ja tuomioistuinharjoittelun sisällön selkeyttäminen

Toimivaltuuksien aikaistaminen ja laajentaminen edellyttää sitä, että kaikille harjoittelijoille on taatava riittävä perehdytys ja koulutus tehtäviinsä. On erittäin tärkeää, että kaikille harjoittelijoille laaditaan työryhmän mietinnössä esillä ollut valtakunnallisesti yhtenäinen harjoittelusuunnitelma, jossa määrätään harjoittelun tavoitteet, harjoittelussa ja teoriaopinnoissa käsiteltävät asiakokonaisuudet, opetusmuodot, arviointiperusteet sekä mahdolliset muut harjoittelun kannalta keskeiset seikat. Tuomioistuinharjoittelun muuttuminen tällaiseksi aidoksi täydennyskoulutukselliseksi harjoitteluhjelmaksi kehittää suomalaisen lainkäytön ja koko lakimieskunnan osaamista ja tulee hyödyttämään koko suomalaista oikeuselämää.

On myös tärkeää, että auskultoinnin aikana harjoittelijoille järjestettäisiin perehdyttämisjakso sekä käytännön teoriakoulutusta tietojen kartuttamiseksi ja osaamisen kehittämiseksi, sillä yliopisto-opetus ei varsinaisesti harjaannuta sellaisen oikeudellisen aineiston hallintaan, jota asian käsittely oikeudessa ja lainkäyttötehtävissä edellyttää. Tutortuomarijärjestelmän käyttöön ottaminen harjoittelijoiden työskentelyn tukemiseksi olisi perustavanlaatuinen parannus liian vähäiseksi koetulle työnohjaukselle. Asiallisen palautteen saaminen työstä sekä yhdenmukaisen järjestelmän luominen palautteen antamiseen auttavat nuoria lakimiehiä kehittymään entistä paremmiksi prosessinjohtajiksi ja lakimiehiksi sekä parantamaan ratkaisutoiminnan laatua.

Tuomioistuinharjoittelijoiden ratkaisemien asioiden määrän lisääntymisen tulee näkyä myös harjoittelupaikkojen määrässä

Tuomioistuinharjoittelijat ovat jo ennen toimivaltasäännösuudistuksia muodostaneet tärkeän käräjäoikeuksia ja tuomareita avustavan henkilöstövoimavaran. Toimivaltasäännösten aikaistaminen saattaa käräjänotaarit entistä enemmän oikeuslaitoksen resurssitekiöiksi, kun harjoittelun ensimmäiset ns. tyhjäkäyntikuukaudet jäävät pois. Käräjänotaarien tuomioistuinlaitokselle antama lisäpanos tulee ottaa huomioon myös harjoittelupaikkojen määrässä ja paikkamäärät tulisi vahvistaa suoraan lain säännöksiin harjoittelupaikkojen jokavuotisen vähentämisen estämiseksi.

Ylemmän oikeustieteellisen tutkinnon suorittaa vuosittain keskimäärin 450 henkilöä. Valtionhallinnon säästötoimenpiteet ovat kuitenkin vähentäneet koko 2000-luvun ajan auskultointipaikkojen määrää yli 200 paikasta vuoden 2010 noin 125 paikkaan. Nuoret Lakimiehet haluaa kuitenkin korostaa, että harjoittelupaikkojen määrän on tulevaisuudessakin pysyttävä sellaisella tasolla, jolla mahdollisimman monella uraansa aloittelevalla lakimiehellä olisi todellisuudessa mahdollisuus auskultoinnin suorittamiseen. Kuten mietinnössäkkin todetaan, on tuomarikunnan eläköityminen ja osaavan työvoiman rekrytointi suuri haaste tuomioistuinlaitokselle lähitulevaisuudessa. Auskultointijärjestelmää kehittämällä voidaan turvata osaavan henkilöstön saanti suomalaisen oikeuselämän eri tehtäviin jatkossakin ja nuorten lakimiesten työelämässä elintärkeiden tietojen ja taitojen karttuminen.

Palkkauksen on vastattava tuomioistuinharjoittelijoiden työtehtävien vaativuutta

Siitä huolimatta, että mietinnössä ei varsinaisesti oteta kantaa käräjänotaarien palkkauksen tason nostamiseen, Nuoret Lakimiehet viittaa tältä osin jo aikaisempaan työryhmän mietintöön, jossa esitettiin tuntuvaa korotusta notaarien palkkaukseen. Käräjänotaarien työtehtävien muuttuminen entis-

tä vaativammiksi ja enemmän itsenäistä ratkaisovaltaa sisältäviksi on otettava huomioon myös auskultanttien työpanostuksen arvostuksessa, ja käräjänotaareiden työstä on maksettava työn laatuun, laajuuteen ja vaativuuteen nähden asianmukaista ja ansaittua korvausta. Tuomioistuinharjoittelun kehittämistyöryhmän esitys notaareiden palkkaluokan korottamisesta T5:sta T7:ään on Nuorten Lakimiesten mielestä oikeansuuntainen korjaus tuomioistuinharjoittelijoiden palkkojen pitkäaikaiseen jälkeenjääneisyyteen, jotta tuomioistuinharjoittelusta voisi tulla aidosti houkutteleva ja kilpailukykyinen työllistymisvaihtoehto.

Nykyisellään auskultantin palkkaus estää tai ainakin lykkää monen nuoren lakimiehen perheen perustamissuunnitelmia eteenpäin ja jotkut harjoittelijat joutuvat jopa ottamaan lainaa selviytyäkseen auskultointivuoden aiheuttamista taloudellisista uhrauksista. Tämän ei kuitenkaan pitäisi missään nimessä olla järjestelmän perustana. Lähtökohtanahan tulisi olla, että työstä maksetulla korvauksella on tultava toimeen ja pystyttävä turvaamaan oma taloutensa. Nuorten Lakimiesten mielestä valtiollaan taholta on löydettävä tähän välttämättömään uudistukseen rahoitus, mikäli Suomen oikeusjärjestelmää halutaan edelleen kehittää, kansalaisten oikeusturvaa parantaa ja tuomioistuinlaitoksen palvelukseen saada osaavimmat ja taitavimmat nuoret lakimiehet.

Kunnioitavasti,

NUORET LAKIMIEHET RY, UNGA JURISTER RF

Salla Korhonen
Puheenjohtaja